

Õiguskantsler

Teie 25.06.2013 nr

Meie 25.07.2013 nr 6-1/130949/1303331

**Seisukoht vastuolu mittetuvastamise kohta
Jahiseaduse § 44 põhiseaduspärasus**

Lugupeetud [ ]

Pöördusite minu poole avaldusega, paludes mul analüüsida 01.06.2013 jõustunud jahiseaduse § 44 kooskõla põhiseadusega.

Teatan teile, et vaatasin teie avalduse läbi ja analüüsisin nii jahiseaduse (edaspidi: JahiS) §-i 44 kui ka jahiseaduse ulukikahjude hüvitamise regulatsiooni üldisemalt. **Oma analüüsi tulemusel ei tuvastanud ma JahiS § 44 vastuolu põhiseadusega.**

Selgitan alljärgnevalt oma seisukoha õiguslikke põhjendusi.

Enne konkreetselt ulukikahjude hüvitamise küsimuse juurde siirdumist pean vajalikuks teha ühe üldise, 01.06.2013 jõustunud jahiseaduse¹ eesmärgi ja lähtekohti puudutava tähelepaneku. Nimelt võib nii 01.06.2013 jõustunud jahiseaduse regulatsiooni kui ka seaduse eelnõu seletuskirja pinnalt asuda seisukohale, et seadusandja eesmärk ei olnud sel puhul mitte üksnes üksikute jahipidamist reguleerivate sätete muutmine, vaid tervikuna uue – senisest oluliselt enam maaomanike ja jahimeeste omavahelisele suhtlemisele, koostööle ja kokkulepetele tugineva – jahikorralduse juurutamine². Sellest eesmärgist lähtub enamik uue jahiseaduse keskseid sätteid (nt kinnisaaja kasutamise tingimused, jahipiirkonna kasutusõiguse loa andmine, jahindusnõukogu tegevus).

Nii soosib ka jahiseaduse ulukikahjude regulatsioon eeskätt maaomanike ja jahimeeste omavahelist koostööd. Seepärast soovingi esmalt rõhutada, et ulukikahjude hüvitamine JahiS §-s 44 sätestatud regulatsiooni alusel ei ole jahimeestele möödapääsmatu kohustus. Selle asemel julgustab jahiseadus jahipiirkonna kasutajate ja maaomanike vaheliste lepingute sõlmimist,

¹ Siin ja edaspidi kasutan 01.06.2013 jõustunud jahiseaduse kohta ka mõistet „uus jahiseadus.“

² Ka jahiseaduse eelnõu seletuskirjas on märgitud, et uue regulatsiooniga „[--] luuakse eeldused sisulistel kokkulepetel põhineva jahindustegevuse korraldamiseks jahipiirkonnas.“ – Jahiseaduse eelnõu seletuskiri, lk 2. Eelnõu seletuskiri on kättesaadav Riigikogu kodulehel: www.riigikogu.ee.

milles on ühtlasi võimalik kokku leppida nii maa kasutamise tingimustes kui ka võimaliku tasu maksmisses ja/või ulukikahjude hüvitamisega seonduvas³.

Juhul kui jahipiirkonna kasutaja ei ole siiski maaomanikega nende maal jahipidamise tingimustes kokku leppinud ja vastavat lepingut sõlminud, näeb jahiseadus ette jahipiirkonna kasutaja kohustuse uluksõraliste tekitatud võimalike kahjude osaliseks hüvitamiseks maaomanikele⁴.

Järgnevalt analüüsingi JahiS §-s 44 sätestatud jahilulukikahjude hüvitamise regulatsiooni eesmärki ning selle võimalikku mõju jahipidamisele põhiseaduse (edaspidi: PS) §-st 19 tuleneva vaba eneseteotuse õiguse kontekstis⁵.

Möönan, et kohustust hüvitada ulukikahjustusi saab käsitada jahipidamise kui PS §-s 19 sätestatud vaba eneseteotuse kaitsealas oleva tegevuse piiranguna.⁶ Samas lubab põhiseadus kehtestada vaba eneseteotuse õiguse kasutamisele piiranguid või seada selleks tingimusi. Ka Riigikohus on asunud seisukohale, et PS §-s 19 sisalduvat üldist vabaduspõhiõigust võib piirata mis tahes põhjusel, mis ei ole põhiseadusega otseselt keelatud.⁷

Nii annab suurulukite (sh uluksõraliste) küttimiseks vajalik jahipiirkonna kasutusõiguse luba küll selle saajale õiguse piirkonnas jahti pidada, kuid seob selle õiguse kasutamise erinevate tingimuste ja kohustustega. Nii peab jahipiirkonna kasutaja arvestama jahipidamisel näiteks loodusobjekti kaitse-eeskirjast tulenevaid piiranguid ja tingimusi (JahiS § 14 lg 7 p 3); samuti on jahipiirkonna kasutajal kohustus teostada oma jahipiirkonnas jahilulukite seiret (JahiS § 15 lg 7 p 4, § 21 lg 2). Üheks jahipiirkonna kasutamise tingimuseks on ka see, et kui jahipiirkonna kasutaja ei ole sõlminud piirkonna maaomanikega lepinguid maa kasutamiseks, võib tal teatud juhul tekkida kohustus hüvitada maaomaniku nõudel põllumajanduskultuurile või okaspuudele uluksõraliste poolt tekitatud kahju.

Jahiseaduse eelnõu seletuskirjast nähtub, et uluksõraliste tekitatud kahjude hüvitamise regulatsiooni eesmärk on eelkõige motiveerida jahipiirkonna kasutajaid võtma kasutusele meetmeid kahjude talutavuse piires hoidmiseks⁸. Seeläbi teenib ulukiahjude hüvitamise regulatsioon ühtlasi eesmärki, et jahimehed arvestaksid piirkonna põllu- ja metsaomanike maadel jahipidamisel ka nende omandipõhiõigusega, sh huviga oma maad sihipäraselt kasutada ja sellelt tulu saada.⁹ Minu hinnangul on tegemist põhiseaduse valguses lubatava eesmärgiga. Osutan, et ka PS § 19 lõikest 2 tuleneb igapäevane kohustus arvestada ja austada oma õiguste ja vabaduste kasutamisel teiste isikute õigusi ja vabadusi.

³ Nii viitab ka jahiseaduse eelnõu seletuskiri, lk 16: „Kõigi eelduste kohaselt on edaspidi valdaval enamusel maaomanikest sõlmitud leping jahirentnikuga, kus täpsustatakse muuhulgas ka ulukikahjustustega seonduv ning käesoleva paragrahvis sätestatud korra rakendamine on pigem erandlik.” Jahiseaduse eelnõu seletuskiri on kättesaadav Riigikogu kodulehel: www.riigikogu.ee.

⁴ Täpsemalt sätestab JahiS § 44, et kinnisasja omanikul või tema nõusolekul muul isikul on õigus nõuda jahipiirkonna kasutajalt põllumajanduskultuuridele ning metsamaal kasvavatele okaspuudele uluksõraliste tekitatud kahju osalist hüvitamist ühe vegetatsiooniperioodi jooksul.

⁵ Märgin, et Teie avalduses viidatud PS § 25 hõlmab ainult sellise kahju hüvitamist, mille tekkimine on omistatav mõnele isikule ega ei ole kohaldatav loodusjõudude või vabalt looduses elavate loomade poolt tekitatud kahjule. – Vt Ivo Pilving. Kommentaarid §-le 25. – Eesti Vabariigi põhiseadus. Kommenteeritud väljaanne. Juura 2012, § 25 komm 2.3.2.

⁶ Vt nt RKÜKo 11.10.2011, nr 3-4-1-7-01, p 13. Märgin, et erinevad jahipidamisele seatud tingimused ja piirangud võivad teatud juhtudel riivata ka PS §-s 31 sätestatud ettevõtlusvabadust.

⁷ RKTko 13.01.2010, nr 3-2-1-152-09, p 11.

⁸ Jahiseaduse eelnõu seletuskiri, lk 16. Kättesaadav Riigikogu kodulehel: www.riigikogu.ee.

⁹ Märgin seejuures, et olukorras, kus jahipiirkonnas elaval maaomanikul pole endal jahipidamisõigust või ei ole ta vastavat jahipiirkonda kasutava jahiseltsi liige, ei pruugi tal endal olla vähemalt uluksõraliste küttimise teel võimalik oma vara ulukikahjustuste eest kaitsta.

Mis puutub ulukikahjude hüvitamise kohustuse ulatusse, siis nendin, et **õiguskantsleri abstraktse normikontrolli raames ja teadmata veel uue jahiseaduse rakenduspraktikat on mul keeruline hinnata, kas JahiS §-s 44 sätestatud uluksõraliste kahju hüvitamisega kaasnev rahaline kohustus on iseenesest ebamõistlikult suur, piirates jahipidamisõigust rohkem, kui see eesmärki silmas pidades õigustatud on** (nt muutes jahipidamise kokkuvõttes liiga kulukaks või sundides jahiseltse oma tegevust koguni lõpetama)¹⁰.

Eeltoodud mõõndusele vaatamata võib ulukikahjude hüvitamise regulatsiooni analüüsidest siiski asuda seisukohale, et seadus ei aseta kogu uluksõraliste poolt loodusele tekitatud kahju jahimeeste õlule – jahipiirkonna kasutaja kohustus ulukikahjusid hüvitada on piiratud ning seda tasakaalustab maaomanike kohustus ise oma vara kaitseks vajalikke samme võtta.

Vastavalt JahiS §-le 44 kuulub hüvitamisele üksnes teatud põllumajanduskultuuridele ja metsamaal kasvavatele okaspuudele tekitatud kahju; samuti on aastane maksimaalne kahjuhüvitis piiratud 100 euroga hektari kohta. Ka näeb jahiseadus ette, et maaomanik saab kahju hüvitamist nõuda vaid siis, kui ta on eelnevalt esitanud jahipiirkonna kasutajale ulukikahjude ennetamise teatise, milles on ära näidanud kaitset vajava põllumajanduskultuuri, okaspuu-uuenduse või okaspuupuistu asukohta (JahiS § 44 lg 3, § 44 lg 5 p 6). Kahju hüvitamise kohustus võib jahimehel tekkida üksnes nimetatud asukohtades. Oluline on rõhutada, et ulukikahjude hüvitamise regulatsioon ei tähenda, et maaomanik ise vabaneks oma vara kaitsmise kohustusest – maaomanikul on kohustus ulukikahjude ennetamise teatistes märkida, milliseid abinõusid ta ise oma vara kaitseks rakendab. Juhul, kui maaomanik oma vara kaitseks ja ulukikahjude ennetamiseks ise mõistlikke samme võtnud ei ole, ei ole jahimeestel talle ulukikahjude hüvitamise kohustust (JahiS § 44 lg 5 p 7). Ka ei ole jahipiirkonna kasutajal ulukikahju hüvitamise kohustust, kui maaomanik on jahipidamise oma kinnisasjal keelanud või on jahipidamist takistanud (JahiS § 44 lg 5 punktid 1 ja 8), ega siis, kui tekkinud kahjustused jäävad oma ulatuselt alla teatud jahiseaduses sätestatud piiri (JahiS § 44 lg 5 punktid 2–5).

Mõistan teie muret seoses sellega, et jahimeestel ei pruugi alati õnnestuda jahiulukite tekitatud kahju täielikult välistada. Mõõnan, et ulukikahju võib tekkida ka juhul, kui jahipiirkonna kasutaja on täitnud kõik tal lasuvad küttimis- ja jahiulukite hooldustööde kohustused. Niisugune võimalus ei muuda aga JahiS §-i 44 põhiseadusega vastuolus olevaks. Sätte eesmärk on ajendada jahimeest tegema kõik endast sõltuv ulukikahjude vähendamiseks. Ettevaatusabinõudest sõltumata tekkivaid ulukikahjusid tuleb aga käsitada riskina, mille seadusandja on pannud isikule, kellele on antud jahipiirkonna kasutusõigus. Teisisõnu on see koormav tingimus, mis kaasneb teatud piiratud loodusressursi kasutamise õigusega. Põhiseadusest ei tulene üldist reeglit, mille kohaselt saab isikule niisuguse koormava tingimuse panna üksnes juhul, kui isik saab kahju tekkimise riski oma käitumisega täielikult maandada.

Viimaks soovin esile tuua ka riigi rolli ulukikahjude hüvitamisel. Nendin, et minu hinnangul ei tulene põhiseadusest riigile kohustust kõiki looduskahjusid ja loodusest inimtegevusele tulenevaid piiranguid tingimata hüvitada.¹¹ Sellegipoolest näeb jahiseadus ette riigipoolse osaluse jahipiirkonna kasutajate poolt JahiS § 44 alusel hüvitatavate kahjude kompenseerimises. Nimelt on JahiS § 45 lg 2 järgi jahipiirkonna kasutajal või jahipiirkonna kasutajaid ühendaval

¹⁰ Viitan ka, et käesoleva kirja koostamise seisuga ei ole keskkonnaminister veel kehtestanud JahiS § 44 lõikes 4 viidatud määrust, milles tuleb sätestada uluksõraliste kahju hindamise alused ja meetodika, kahju hüvitamise täpsustatud ulatus ning hüvitamise kord, samuti hüvitatavate okaspuude nimekiri.

¹¹ Jahikorralduse kontekstis võiks teatud ulukikahjude hüvitamine siiski kõne alla tulla näiteks juhul, kui riik on jahipidamise teatud piirkonnas või teatud liikide osas sootuks keelanud, nii et isikute võimalused oma vara kaitsta on sellevõrra oluliselt ahenenud. Taolise regulatsiooni näeb ette JahiS § 46.

organisatsioonil võimalik taotleda Keskkonnainvesteeringute Keskuselt JahiS § 44 alusel maaomanikele hüvitatud jahilulukikahjude osalist kompenseerimist.

Analüüsinud eespool toodud ulukikahjude hüvitamise sätteid nende koostoimes, võttes ühelt poolt arvesse sätete eesmärki ja teisalt hüvitamiskohustuse piiratust (sh maaomanike endi kohustusi oma vara kaitsel), ning märkides seejuures riigi rolli ulukikahjude hüvitamisel, ei tuvastanud ma vähemalt praeguse kontrolli raames nende sätete vastuolu põhiseadusega.

Täna teid veel kord minu poole pöördumast. Mul on kahju, kui minu seisukoht ei toonud teile oodatud lahendust. Kinnitan siiski, et kavatsen ka ise jahiseaduse edaspidist rakenduspraktikat, sh ulukikahjude hüvitamise regulatsiooniga seonduvat, tähelepanelikult jälgida. Vajadusel on mul võimalik alata omaalgatuslik menetlus, kontrollimaks täiendavalt jahiseaduse põhiseaduspärasust, võttes seejuures arvesse ka vahepeal kujunenud seaduse rakenduspraktikat ja selle mõjusid.

Austusega

/allkirjastatud digitaalselt/

Hent Kalmo
õiguskantsleri asetäitja-nõunik
õiguskantsleri volitusel